

บทคัดย่อ

สารนิพนธ์ฉบับนี้มุ่งศึกษาหลักเกณฑ์ที่เหมาะสมเพื่อควบคุมการกระทำธุรกรรมระหว่างบริษัทและกรรมการของบริษัทในบริษัทจำกัดและบริษัทมหาชนจำกัด เพื่อหาหลักเกณฑ์ที่สามารถก่อให้เกิดความสมดุลระหว่างการป้องกันมิให้ประโยชน์ของบริษัทและกรรมของบริษัทขัดกัน (Conflict of Interest) และความจำเป็นในการประกอบธุรกิจของบริษัทที่จะสามารถกระทำธุรกรรมกับกรรมการของตนเองได้ โดยการศึกษากฎหมายบริษัทของประเทศไทยอังกฤษกับกฎหมายบริษัทของประเทศไทยได้ข้อสรุปว่า

หลักกฎหมายบริษัทในประเศอังกฤษ คือ The Companies Act 2006 ได้มีการบัญญัติหลักเกณฑ์สำคัญไว้ในกฎหมาย 2 ประการคือ ประการแรก กฎหมายกำหนดให้เป็นหน้าที่ของกรรมการบริษัทที่จะเปิดเผยข้อมูลเกี่ยวกับผลประโยชน์ที่ตนเองเกี่ยวข้องในธุรกรรมที่ได้ทำกับบริษัทและในกรณีที่กรรมการละเลยฝ่าฝืนไม่ปฏิบัติตามจะทำให้ธุรกรรมจะตกเป็นโมฆียะและบริษัทสามารถเลือกได้ว่าจะให้ธุรกรรมดังกล่าวมีผลผูกพันต่อบริษัทหรือไม่ ประการที่สองกฎหมายมิได้กำหนดว่าธุรกรรมที่กรรมการจะเข้าทำกับบริษัทต้องได้รับการรับรองจากบริษัท แต่ได้กำหนดประเภทของธุรกรรมระหว่างกรรมการบริษัทและบริษัทที่จะต้องได้รับการอนุมัติจากผู้ถือหุ้นของบริษัทเนื่องจากธุรกรรมบางประเภทจะมีผลกระทบต่อบริษัทอย่างมีสาระสำคัญ และอาจก่อให้เกิดผลเสียต่อบริษัทอย่างมาก อันได้แก่ธุรกรรมจำนวน 4 ประเภท คือ Long-term service contracts, substantial property transactions, loans or quasi-loans and credit transactions, payments for loss of office โดยการอนุมัตินั้นตามกฎหมายกำหนดให้ใช้มติเสียงข้างมากธรรมดา แต่อาจกำหนดไว้ใน Company's article ให้อนุมัติโดยใช้มติพิเศษหรือโดยมติเป็นเอกฉันท์ก็ได้

สำหรับในประเทศไทยได้บัญญัติรับรองหลักเกณฑ์การควบคุมการกระทำธุรกรรมระหว่างบริษัทและกรรมการบริษัทไว้ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์และพระราชบัญญัติบริษัทมหาชนจำกัด พ.ศ. 2535 จากการศึกษาปรากฏผลดังนี้

หลักเกณฑ์การควบคุมการกระทำธุรกรรมระหว่างบริษัทและกรรมการบริษัทตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ไม่มีการกำหนดไว้เป็นการเฉพาะ แต่ให้นำหลักกฎหมายเรื่องตัวแทนมาปรับใช้ อันเป็นไปตามบทบัญญัติมาตรา 1167 ประกอบกับมาตรา 805 กำหนดให้กรรมการต้องไม่ทำนิติกรรมกรรมกับบริษัทในนามตนเอง โดยบริษัทมิได้ยินยอม หากฝ่าฝืนจะทำให้ธุรกรรมนั้นไม่มีผลผูกพันบริษัท ในขณะที่เดียวกันกรรมการบริษัทที่ฝ่าฝืนเข้าทำธุรกรรมจะต้อง

รับผิดชอบความเสียหายที่เกิดขึ้นเป็นการส่วนตัว ซึ่งทำให้เกิดปัญหาจากการที่กรรมการไม่ทราบโดยแน่ชัดว่าตนมีหน้าที่และต้องปฏิบัติอย่างไร หากต้องการกระทำธุรกรรมกับบริษัทและกฎหมายไม่มีความแน่นอนและไม่สามารถคาดเดาได้ อันเป็นการยากต่อผู้ใช้กฎหมาย (กรรมการ บริษัท หรือบุคคลที่เกี่ยวข้อง) ที่จะปฏิบัติตามได้อย่างถูกต้อง

หลักเกณฑ์การควบคุมการทำธุรกรรมระหว่างบริษัทและกรรมการบริษัทตามพระราชบัญญัติบริษัทมหาชนจำกัด พ.ศ. 2535 กำหนดไว้ตามมาตรา 87 ให้การซื้อหรือขายทรัพย์สินและกระทำธุรกิจระหว่างกรรมการบริษัทมหาชนจำกัดและบริษัทมหาชนจำกัดต้องได้รับความยินยอมจากคณะกรรมการบริษัท ไม่ว่าจะกระทำในนามของตนเองหรือของบุคคลอื่น มาตรา 88 (1) กำหนดให้กรรมการต้องแจ้งว่าตนเองมีส่วนได้เสียในสัญญาใดๆ ที่บริษัททำขึ้น ไม่ว่าจะมีส่วนได้เสียทางตรงหรือทางอ้อม มาตรา 89 กำหนดห้ามบริษัทให้กู้ยืมเงินแก่กรรมการหรือบุคคลที่เกี่ยวข้องเว้นแต่จะเป็นไปตามเงื่อนไข คือ เป็นการให้กู้ยืมเงินตามระเบียบการสงเคราะห์พนักงานและลูกจ้างหรือเป็นการให้กู้ยืมเงินตามกฎหมายว่าด้วยการธนาคารพาณิชย์กฎหมายว่าด้วยการประกันชีวิตหรือกฎหมายอื่นที่มีวัตถุประสงค์ในทำนองเดียวกัน มาตรา 90 กำหนดห้ามมิให้คณะกรรมการอนุมัติจ่ายเงินหรือทรัพย์สินอื่นใดให้แก่ตนเองเว้นแต่จะได้กำหนดไว้ในข้อบังคับบริษัท แต่ปรากฏว่าบทบัญญัติดังกล่าวยังมีส่วนที่ไม่สมบูรณ์และช่องว่างที่กรรมการสามารถหลีกเลี่ยงได้อันจะทำให้การควบคุมการทำธุรกรรมระหว่างบริษัทและกรรมการบริษัทไม่มีประสิทธิภาพเพียงพอ

ผู้เขียนจึงขอเสนอแนะแนวทางแก้ไขเกี่ยวกับหลักเกณฑ์การควบคุมการทำธุรกรรมระหว่างบริษัทและกรรมการบริษัทตามบทบัญญัติในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์และพระราชบัญญัติบริษัทมหาชนจำกัด พ.ศ. 2535 ดังนี้

(1) หลักเกณฑ์ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

- ยกเลิกบทบัญญัติมาตรา 1167 เพราะการบัญญัติในลักษณะดังกล่าวทำให้เกิดปัญหาความไม่ชัดเจนของกฎหมาย และกำหนดให้มีบทบัญญัติว่าด้วยการควบคุมการทำธุรกรรมระหว่างบริษัทและกรรมการบริษัทไว้เป็นการเฉพาะ
- กำหนดหน้าที่ของกรรมการที่จะต้องเปิดเผยข้อมูลผลประโยชน์ในธุรกรรมที่เกี่ยวข้องกับบริษัท ดังเช่นกรณีของ The Companies Act 2006
- นำหลักการเรื่องธุรกรรมที่มีความสำคัญอันจะต้องได้รับความยินยอมของผู้ถือหุ้นมาใช้บังคับ เช่นกรณีการทำธุรกรรมในทรัพย์สินที่มีความสำคัญ การให้กู้ยืมแก่กรรมการหรือบุคคลที่เกี่ยวข้อง ดังเช่นกรณีของ The Companies Act 2006 มาใช้บังคับ เนื่องจากผู้ถือหุ้น

เปรียบเสมือนเจ้าของบริษัทจึงสมควรที่จะมีส่วนในการตัดสินใจในเรื่องที่มีความสำคัญอันจะส่งผลกระทบต่อฐานะของบริษัท

- กำหนดให้บริษัทที่มีกรรมการเพียงคนเดียวมีหน้าที่จะต้องเปิดเผยผลประโยชน์โดยการจดแจ้งไว้เป็นรายงานการประชุมบริษัท (minutes of meetings of directors) ดังในกรณีของ The Companies Act 2006

(2) หลักเกณฑ์ตามพระราชบัญญัติบริษัทมหาชนจำกัด พ.ศ. 2535

- ให้นำหลักการเรื่องการทำธุรกรรมในทรัพย์สินที่มีความสำคัญ (Substantial property transactions) มาปรับใช้

- แก้ไขบทบัญญัติมาตรา 88(1) ให้มีการกำหนดเวลาให้ชัดเจนว่ากรรมการจะต้องแจ้งเรื่องส่วนได้เสียให้คณะกรรมการบริษัททราบเมื่อใด โดยควรกำหนดให้กรรมการต้องแจ้งก่อนที่บริษัทได้เข้าทำสัญญากับบริษัท เพื่อให้บริษัทสามารถทราบได้ว่ากรรมการคนใดโอกาสหรือมีความเสี่ยงที่จะมีพฤติการณ์ที่ประโยชน์ขัดกับบริษัท เพื่อจะได้ทราบล่วงหน้าและใช้เป็นข้อมูลในการพิจารณาว่าสมควรจะเข้าผูกพันในข้อตกลงหรือข้อสัญญากับกรรมการของตนเองหรือไม่

- แก้ไขบทบัญญัติมาตรา 89 ให้ครอบคลุมถึงธุรกรรมที่เรียกว่า credit transaction เพื่อเป็นการป้องกันมิให้กรรมการทำสัญญาประเภทดังกล่าวและนำเงินของบริษัทมาใช้เป็นการส่วนตัว

- ส่งเสริมให้บริษัทมหาชนใช้บทบัญญัติตามมาตรา 90 เพื่อกำหนดเงื่อนไขเรื่องสัญญาบริการและค่าทดแทนที่จ่ายให้แก่กรรมการกรณีออกจากงานไว้ในข้อบังคับของบริษัท เพื่อกำหนดเวลาในการว่าจ้างกรรมการ เนื่องจากหากมีการทำสัญญาว่าจ้างในระยะยาวอาจจะทำให้บริษัทมีค่าใช้จ่ายสูงหากต้องการเลิกสัญญาในกรณีที่กรรมการมิได้กระทำผิดใดๆ